

Smt. Har Kaur v. Gurmit Singh, etc. (Gujral, J.)

ਫੁਟਕਲ ਸਿਵਲ

ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਗੁਜਰਾਲ ਜੇ.

ਐੱਸ.ਐੱਮ.ਟੀ. ਹਰ ਕੌਰ - ਪਟੀਸ਼ਨਰ,

ਬਨਾਮ

ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਉੱਤਰਦਾਤਾ।

1974 ਦਾ ਸਿਵਲ ਫੁਟਕਲ ਨੰਬਰ 4179-ਸੀ.

IN

1963 ਦੀ ਨਿਯਮਤ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਨੰ. 1560.

6 ਫਰਵਰੀ 1975 ਈ.

ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ (1963 ਦਾ XXXVI)- ਆਰਟੀਕਲ 123— ਇਸ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ "ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਸੇਵਾ" ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ — ਕੀ ਕਿਸੇ ਅਪੀਲ ਦੀ ਅਸਲ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਮਿਤੀ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1963 ਦੀ ਧਾਰਾ 123 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਅਪੀਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਮਾਂ ਉਸ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਚੱਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੂੰ ਫਰਮਾਨ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ ਜੇਕਰ ਨੋਟਿਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਨੁਛੇਦ ਵਿੱਚ "ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਸੇਵਾ" ਸਮੀਕਰਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਉਸ ਮਿਤੀ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਪੀਲ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਜਾਂ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਸਿਰਫ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਬਾਰੇ ਨੋਟਿਸ।

ਆਰਡਰ 41, ਨਿਯਮ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੀਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 151 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ 22 ਮਾਰਚ, 1974 ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਬਕਾ ਪੱਖ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਅਪੀਲ ਦੀ ਦੁਬਾਰਾ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵਕੀਲ ਕੇ.ਐਲ.ਸਚਦੇਵਾ।

ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਵੱਲੋਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜੀ.ਆਰ.ਮਜੀਠੀਆ।

ਜੇ ਨਿਰਣਾ

MS G UJRAL, J.—ਇਹ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 151 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਆਰਡਰ 41, ਨਿਯਮ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ 22 ਮਾਰਚ, 1974 ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ ਵਿੱਚ, ਪੂਰਵ-ਪਾਰਟੀ ਆਦੇਸ਼ 1963 ਦੇ 1560 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ,

2. ਇਸ ਦਾ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ 1 ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸ਼੍ਰੀ ਕੇ.ਐਲ ਸਚਦੇਵਾ ਨੇ ਇਸ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਸਖ਼ਤ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਮੇਂ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਧਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਬੰਧਤ ਦਲੀਲਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਸੀਮਾ ਐਕਟ, 1908 ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 164 ਅਤੇ 169 ਅਤੇ ਸੀਮਾ ਕਾਨੂੰਨ, 1963 ਦੀ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 123 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੰਦਰਭ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ:

Description of application	Period of	Time from which'
		ਸੀਮਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਚੱਲਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ
164. ਕ੍ਰੀ ਪਾਸ ਐਕਸ-ਪਾਰਟ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰੱਖਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਲਈ		ਡਿਕਰੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੂੰ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸੰਮਨ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ
169. ਤੀਹ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮੁੜ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸਾਬਕਾ ਪੱਖ ਸੁਣੀ ਗਈ		ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਡਿਕਰੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਜਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਅਪੀਲ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੂੰ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
123. ਕਿਸੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਕਰਨ ਲਈ ਤੀਹ ਦਿਨ ਬੀਤ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅਪੀਲ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਮੁੜ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ		ਡਿਕਰੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੂੰ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਸੰਮਨ ਜਾਂ ਨੋਟਿਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ। —ਇਸ ਲੇਖ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਕੋਡ ਆਫ ਸਿਵਲ

or heard *ex parte*

ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ, 1908 ਦੇ ਆਰਡਰ V ਦੇ ਨਿਯਮ 20 ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਦਲੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਡੂਪ ਸਰਵਿਸ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਆਰਟੀਕਲ 123 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਾਂ-ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਸੀਮਾ ਦਾ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਬਿੰਦੂ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਬਾਰੇ 11 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਅਰਜ਼ੀ 15 ਜੁਲਾਈ 1974 ਨੂੰ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਚੱਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਐਪ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੀ।

3. ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਅਪੀਲ ਸਬੰਧੀ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸਬੰਧੀ ਕੁਝ ਤੱਥਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ 19 ਅਕਤੂਬਰ, 1963 ਦੀ ਜ਼ਰਜ਼ੀ ਮਿਤੀ ਲਈ ਪਰੋਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ

Smt. Har Kaur v. Gurmit Singh, etc. (Gujral, J.)

ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਸਲ ਮਿਤੀ ਦੇ ਨੋਟਿਸ 28 ਮਈ, 1973 ਲਈ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸਨ, ਜੋ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 4 ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਹ ਕੇਸ ਐਮ.ਐਲ.ਵਰਮਾ, ਜੇ. ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ, ਜਿਸ ਨੇ 6 ਦਸੰਬਰ, 1973 ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ 7 ਜਨਵਰੀ, 1974 ਲਈ ਨਵੇਂ ਅਸਲ ਮਿਤੀ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸਹੀ ਪਤੇ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਹਰਕੇਵਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ। ਇਹ ਨੋਟਿਸ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਵੇਲੇ ਇਹ ਤੱਥ ਸਾਹਮਣੇ ਨਾ ਆਉਣ ਕਰਕੇ 22 ਮਾਰਚ 1974 ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ।

4. ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਉਠਾਈ ਗਈ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਇੱਕ ਵਾਰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਆਰਟੀਕਲ 123 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੀਮਾ ਦਾ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਖਿੰਦੂ ਉਹ ਤਾਰੀਖ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਲਈ ਸੋਢੀ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਸੋਢੀ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (1) ਤੋਂ ਸਮਰਥਨ ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 164 ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ "ਸੰਮਨ" ਪਹਿਲੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਸੰਮਨਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੋਟਿਸਾਂ ਲਈ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਜਿਹੇ ਨੋਟਿਸ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਤਹਿਤ ਅਧੀਨ ਜੱਜ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਧੀਨ ਜੱਜ, ਮੁਕਤਸਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ 18 ਮਾਰਚ, 1950 ਨੂੰ ਮੁਕਤਸਰ ਵਿਖੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਸਾਬਕਾ ਪੱਖ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਦੇ ਤੀਹ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਸਾਬਕਾ ਪੱਖ ਦੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇੱਕ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਭੇਜੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਇਹ ਸਮੇਂ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਸੀ। ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਕਿ "ਸੰਮਨ" ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੋਟਿਸਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਭੇਜੇ ਗਏ ਨੋਟਿਸਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਨੋਟਿਸ ਸੁਬਾਰਡੀਨੇਟ ਜੱਜ, ਮੁਕਤਸਰ ਵੱਲੋਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਰਜ਼ੀ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਸੀ। ਲੈਟਰਸ ਪੇਟੈਂਟ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਸੁੰਦਰ ਖੁਸ਼ੀ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਦੇਵੀ ਦਿੱਤਾ ਮਾਈ (2) ਵਿੱਚ ਭਿੜੇ, ਜੇ. ਦੇ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਧਾਰਾ 164 ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੋਟਿਸਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਕੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਜਿਹੇ ਨੋਟਿਸ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ:

“ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਹ ਵੀ ਸਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਾਹਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਰਾਦਾ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੀਮਾਬੰਦੀ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਮਿਆਦ ਦੇਣਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਉਚਿਤ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਮਿਆਦ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। 'ਸੰਮਨ' ਸ਼ਬਦ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ ਜੇਕਰ ਇਰਾਦਾ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਐਕਸਟੈਂਡਡ ਅਵਾਈ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਮਿਤੀ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ, ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ, ਵੱਖਰੀ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਤਬਾਦਲੇ ਦਾ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗ ਡੀ ਨੋਵੋ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਮੁਕੱਦਮਾ ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਪੜਾਅ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਿਆ ਸੀ। ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਦੋ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਬਾਅਦ, ਮੈਂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਵਿਦਿਆਲੇ ਅਧੀਨ ਜੱਜ ਕੋਲ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਡਿਕਰੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਤਬਾਦਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨੋਟਿਸ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਧਰਮ ਪੀਐਮ ਬਨਾਮ ਗੱਜਣ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (3), ਅਤੇ ਇਬਦਰੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹੀ ਵਿਚਾਰ ਹੈ। ਨਰਾਇਣ ਸ਼ਰਮਾ ਵੀ.ਵੀ. ਪੰਚਾਇਤ £ ਸੰਮਤੀ, 1 ਧਾਰੀਵਾ (4), and *anditit A wasiheldtlthatirina article 1 123 1*The ਸਮੀਕਰਨ " ਸੰਮਨ ਪਹਿਲੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਸੰਮਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਹ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਮਿਆਦ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇਗੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਕੀ ਟਰਾਂਸਫਰੀ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਨੋਟਿਸ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

- (2) ਏਆਈਆਰ 1932 ਲਾਹੌਰ 539
- (3) 1970 PLR 776
- (4) ਏਆਈਆਰ 1973 ਰਾਜਸਥਾਨ 29,

Smt. Har Kaur v. Gurmit Singh, etc. (Gujral, J.)

5. ਜਦੋਂ ਕਿ >1 ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਅਨੁਪਾਤ ਦੀ ਲਾਗੂਯੋਗਤਾ) abo ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਇਹ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਕੇਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਹੁਣ ਤੱਕ ਸੰਬੰਧਤ ਸੀਮਾ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਢੁਕਵੇਂ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਜਾਂ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸੀ। ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ "ਅਪੀਲ ਦਾ ਨੋਟਿਸ" ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਉਸ ਮਿਤੀ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਪੀਲ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਫਰਜ਼ੀ ਨੋਟਿਸ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਵਾਦ ਲਈ ਠਾਕਰ ਨੀਲ ਤੋਂ ਸਮਰਥਨ ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਚੰਦ ਬਨਾਮ ਠਾਕਰ ਹਮਲ ਚੰਦ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (5), ਅਤੇ ਬੱਚਾ ਬਨਾਮ ਕਾਮੇਸ਼ਵਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (6)। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਜੋ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲੰਬਿਤ ਸੀ, ਵਿੱਚ, ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ 20 ਜੁਲਾਈ, 1937 ਨੂੰ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਿਖੇ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸੀ. ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ੀ ਲਈ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਵਕੀਲ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਸੀ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੇ ਅਪੀਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਬਕਾ ਪੱਖ ਦੇ ਡਿਕਰੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਵੀ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਡਿਕਰੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਤੀਹ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਕੋਲ ਅਪੀਲ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਦਾ ਕੋਈ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ: -

“ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਲਾ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ। 169 ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਮੁਸ਼ਕਲ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਏਆਈਆਰ 1933 ਲਾਹ ਵਿੱਚ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। 882. ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਤੋਂ ਅਜਿਹੀ ਮਿਤੀ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰਨਾ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਉਚਿਤ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਹ ਸੋਚਣ ਲਈ ਝੁਕਾਅ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ "ਅਪੀਲ ਦੇ ਨੋਟਿਸ" ਦਾ ਅਰਥ ਨੋਟਿਸ (ਅਸਲ ਜਾਂ ਰਚਨਾਤਮਕ) ਵਜੋਂ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਆਖਿਆ ਸਪੱਸ਼ਟ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਵੇਗੀ। ਜੇ, ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਕੋਈ ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਸ ਧਿਰ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਮਿਤੀ ਦਾ ਕੋਈ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਫੈਸਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਧਿਰ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

(5) A.I.R. 1940 Lahore 49.

(6) A.I.R. 1963 All. 311.

ਅਪੀਲ ਦਾ ਨਤੀਜਾ. ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਿ ਇਹ 30 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਬਕਾ ਪੱਖ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਕੋਈ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਏਆਈਆਰ 1933 ਲਾਹ. 882 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਬੱਚਾ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹੀ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 169 ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਸ਼ਬਦ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਅਤੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਦਿਨ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਇਹ ਨੋਟਿਸ ਕਿ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਪੂਰੇ ਕੇਸ-ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਸੁੰਦਰ ਖੁਸ਼ੀ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਦੇਵੀ ਦਿੱਤਾ ਮੱਲ (2) ਵਿੱਚ ਫਿਡੇ, ਜੇ. ਦੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

6. ਉਪਰੋਕਤ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਆਰਟੀਕਲ 169 ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਜੋ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਵਾਂ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 123 ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੈ। 1908 ਦੇ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰੇ ਲੇਖ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲ 164 ਵਿੱਚ ਜੋ ਸੀਮਾ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਬਿੰਦੂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ, ਉਹ ਗਿਆਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਸੰਮਨ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਅਪੀਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੀਮਾ ਦਾ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਬਿੰਦੂ ਡਿਕਰੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਅਪੀਲ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਸਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1963 ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸਬੰਧਤ ਹਾਂ, ਧਾਰਾ 164 ਅਤੇ 169 ਨੂੰ ਅਨੁਛੇਦ 123 ਵਿੱਚ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਅਪੀਲ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਸੀਮਾ ਦਾ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਬਿੰਦੂ ਡਿਕਰੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ "ਨੋਟਿਸ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ।" ਆਰਟੀਕਲ 123 ਵਿੱਚ "ਅਪੀਲ ਦੇ" ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਬ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਇਹ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਨਾਲ ਆਰਟੀਕਲ 123 ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਪਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਧਾਰਾ 169 ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਅਜੇ ਵੀ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ

7. ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1963 ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 123 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਅਪੀਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਮਾਂ ਉਸ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਚੱਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੂੰ ਫਰਮਾਨ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ, ਜੇਕਰ ਨੋਟਿਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦ

(2) ਏਆਈਆਰ 1932 ਲਾਹੌਰ 539 (*ibid.*)

ਇਸ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ "ਨੋਟਿਸ" ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਵੇਗਾ ਨਾ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨਾਲ। ਮੇਰਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1963 ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 123 ਵਿੱਚ "ਅਪੀਲ ਦੇ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦਾ ਕੋਈ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਆਰਟੀਕਲ 169 ਵਿੱਚ "ਅਪੀਲ ਦੇ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1908, ਬੇਲੋੜੇ

Smt. Har Kaur v. Gurmit Singh, etc. (Gujral, J.)

ਸਨ। ਜਦੋਂ “ਅਪੀਲ ਦੀ ਮੁੜ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ” ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ “ਨੋਟਿਸ” ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਿਰਫ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਦਿਨ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦਿਆਂ, ਮੈਂ ਬੱਚਾ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਤਰਕ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹਾਂ। ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ ਕਿ “ਅਪੀਲ ਦੇ ਨੋਟਿਸ” ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਮਤਲਬ ਉਸ ਮਿਤੀ ਦੇ ਨੋਟਿਸ (ਅਸਲ ਜਾਂ ਰਚਨਾਤਮਕ) ਵਜੋਂ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਪੀਲ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਫਾਇਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ: -

“ਆਰਟੀਕਲ 169 ਦੇ ਸ਼ਬਦ “ਜਿੱਥੇ ਅਪੀਲ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ” ਜਦੋਂ O.XLI ਦੇ ਨਿਯਮ 12 ਅਤੇ 14 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਉਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਵਾਜਬ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਉਧਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਦਿਨ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਅਤੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਅਤੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਰਥ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਬੇਤੁਕੇ ਨਤੀਜੇ ਨਿਕਲਣਗੇ ਅਤੇ ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਲਈ ਧਿਰਾਂ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਬੇਲੋੜਾ ਬੋਝ ਪਾਵੇਗਾ। ਹਰ 30 ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਵਾਰ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਕੋਈ ਤਰੀਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ■ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋਣ ਦੇ ਜੋਖਮ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣਗੇ।

. , ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ, ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲ ਦੀ ਮੁੜ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਸਾਬਕਾ ਧਿਰ ਨੇ ਸੀਮਾ ਦੁਆਰਾ ਰੋਕੇ ਜਾਣ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਦਿਨ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲਾਜ਼ਮੀ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ। O. ਸੀਪੀਸੀ ਦੇ XLI ਨਿਯਮ 12 ਅਤੇ 14”

ਜੋ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ. ਮੈਂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1963 ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 123 ਦੇ ਤਹਿਤ, “ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਸੇਵਾ” ਸ਼ਬਦ ਉਸ ਮਿਤੀ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਾਗੂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਪੀਲ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਜਾਂ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਸਿਰਫ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਬਾਰੇ ਨੋਟਿਸ

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਰਜ਼ੀ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਐਮ.ਐਲ.ਵਰਮਾ, ਜੇ. ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੋਟਿਸ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੀਮਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਕਿੰਨੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਚੱਲੇਗਾ। ਅਪਲਾਈ ਕੋਟ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 11 ਜੁਲਾਈ 1974 ਨੂੰ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਬਿਨੈਕਾਰਾਂ ਦੀ ਇਸ ਦਲੀਲ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਿਨੈ-ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਅਨੁਮਤੀ ਨਾਲ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ 22 ਮਾਰਚ, 1974 ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲ ਨੂੰ

ਮੁੜ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਪਾਰਟੀਆਂ ਇਸ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਖੁਦ ਦੇ ਖਰਚੇ ਸਹਿਣ ਕਰਨਗੀਆਂ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ-ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁੱਕਦੇਬਾਜ਼ਾ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਪ੍ਰਭਾਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ

ਬੀ. ਐੱਸ. ਜੀ

ਫੁਲ ਬੈਚ।

ਏ. ਡੀ. ਕੋਸ਼ਲ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਐਸ. ਐਸ. ਸੰਪਾਵਾਲੀਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਮ ਚੰਦ ਜੈਨ, ਜੇ.

ਛਤਰ ਸਿੰਘ, ਆਦਿ।—ਪਟੀਸ਼ਨਰਜ਼।

ਬਨਾਮ

ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਰਾਜ—ਜਵਾਬਦਾਤਾ।

1975 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਨੰ. 4527.

20 ਨਵੰਬਰ 1975

ਪੰਜਾਬ ਫੂਡ ਆਰਡ ਸਪਲਾਈਜ਼ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ (ਸਟੇਟ ਸਰਵਿਸ ਕਲਾਸ HI) ਨਿਯਮ (1968)- ਨਿਯਮ 9(X)- ਚੋਣ ਜਾਂ ਤਰੱਕੀ ਦੁਆਰਾ ਉੱਚ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ-ਵਿਧਾਨਕ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮ - ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੇ ਟੈਸਟ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਲਈ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ-ਕੀ ਵੈਧ—ਨਿਯਮ 9(X) (ii) ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦ "ਪ੍ਰੋਮੋਸ਼ਨ" ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਨਿਯਮ 9(X) (iii) ਵਿੱਚ "ਚੋਣ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ—ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਹੱਤਵ ਹੋਵੇ।

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮ ਤਰੱਕੀ ਜਾਂ ਚੋਣ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਉੱਚ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਜਿਹੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਚਾਲਬਾਜ਼ ਢੰਗ ਦੁਆਰਾ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦਾ ਨੁਸਖਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਧਾਨਕ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਬਦਲਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ। ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਜਾਂ ਜੋੜਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਅਵੈਧ ਹੈ।